

Zala 1916.03.23. 3. oldal, baloldalt fent

A ZALA TÁRCÁJA.

A kanizsai legidősebb honvédtiszt.*

*A Zalai krónika legközelebb megjelenő számából.

Írta: Halis István

Ez volt Horsetzky Sándor, ki jó kedvét, humorát öregségében sem veszítette el. Azt mondotta:

Büszke vagyok rá, hogy Kanizsán én vagyok a legöregebb 48-as honvédtiszt! Mert az embernek mindig büszkének kell lenni valamire! Az egyik arra büszke, hogy báró, a másik meg arra, hogy adózó polgár. Vannak, akik a fiatalságukkal büszkélkednek, miért ne lehetnék én büszke az öregségemre?

Mint ebből a kevés beszédből is meg lehet állapítani: Horsetzky Sándor mosolygó szemmel nézte a világot és derült volt a filozófiája. A magas életkor, a sok tapasztalat és a műveltség lehetővé tette, hogy igazi bölcs módjára a kicsi dolgokban is megtalálja a lényegeset, másrészt pedig semmibe se vegye azokat az eseményeket, melyeket a közönséges mérték szerint fontosnak tartunk.

Olyan nagy távolság választotta el a mi korunktól, hogy onnan a mi kiváló embereinket és a mi harcainkat igen sokszor nevetségesnek látta.

Az eseményekről és az emberekről minden teketória nélkül ki szokta mondani gondolatait, melyek mindig eredetiek és találók voltak. Megengedte magának az igazmondás luxusát. Igaz, hogy vagyoniilag független volt. Kapott kétezer forint nyugdíjat s örökölt özvegy Schey Antalné után százötezer forintot.

A 48-iki forradalom alatt tüzértiszt volt. Úgy beszédközben kértem egykor, hogy mondjon el valami nevezetese, ami vele történt 48-ban. A legtöbb ember igyekszik nagyot mondani arról a legendás időről. Ő pedig azt felelte:

– Nem igen érdemes róla beszélni! Néha fáztam, máskor melegem volt. Olykor lődöztem. Az egész országot végigjártam és mindig kártyáztunk!

Az öreg úr különben főmérnök volt a magyar államvasútnál. De ez már olyan régen volt, hogy alig emlékezünk rá.

Hivataloskodása alatt sok jellemző história történt vele. Egyet elmondok:

Szabadságot kért egyik tisztviselője. Horsetzky nem azt mondta: „Majd meglátjuk, engedi-e a hivatalos munka, hogy szabadságot adjunk?” Hanem minden nagyképűsködés helyett kezet nyújtott a tisztviselőnek és barátságosan mondta:

„A szabadságot megadom! Tegye le az írószerszámot és menjen! Mulasson jól és ne gondoljon a hivatalra!” A hivatalnok azonban erősködött, hogy még valami sürgős ügyet el fog végezni, mielőtt elmegy. Horsetzky nem engedte: „Csak hagyjon itt mindent! Ne féljen, a munka nem szalad el!”

Csoda-e, hogy ilyen viselkedés mellett a tűzbe is elmentek volna érte a tisztviselők?

Nyugdíjazásakor azt mondta:

– No, én velem rossz üzletet csinálnak a nyugdíjazással. Mert megőrzöm az egészségemet. Haskötőt fogok viselni mindig. Sokáig élek!

A mi mértékünk szerint csakugyan sokáig élt. Nyolcvanhat esztendeig.

Az öreg úr mindig azon volt, hogy vidám perceket szerezzen minden ismerősének. Ha egy-egy finom anekdotával kedveskedhetett, szinte látszott az arcán, hogy mennyire örül.

Az én gyöngémet hamar kitapasztalta. Egyszer meglepett valami foszladozott régi képpel, máskor egy megfakult írású régi oklevéllel. Tudta, hogy örömet szerez nekem az ilyenekkel. Apjának, Horsetzky Móricznak egy kis cédulára írt följegyzését is átadta, melynek tartalmát közlöm, mert városunkra vonatkozik.

„Az 1840 augusztus 31-én este 7 órakor, aztán megint este 10 órakor s végül szeptember elsején reggeli 3 órakor dörgéssel és morajlással kísért nagy földrengés volt Kanizsán. Az emberek megrémülve ugráltak ki ágyukból. Sok épület megrongálódott. Ilyen erős földindulásra a legöregebb bennszülöttek sem emlékeztek.”

Horsetzky Móricz nagyjövedelmű, híres orvos volt Kanizsán. Emeletes szép házat és építtetett magának, a felső-templom téren (most Deák Ferenc tér). Ez a ház később Leszner(?) Henrik bankár, utóbb Clement Lipót pallai bérlő, s most Grünhut Alfréd gabonakereskedő tulajdona lett.

A doktor családja minden évben gyarapodott, vagy tizenhét gyermeke volt. S mikor a hitközség elöljáróságának egyik tagja aggódva kérdezte, hogyan lehet eltartani annyi gyereket, hát a doktor mosolyogva felelte:

– Jehova adta őket, hát majd gondoskodik is, hogy legyen nekik mit enni!

Különben pedig olyan szabadelvű szellemben neveltette őket, hogy egyik Horsetzky gyerek kikeresztelkedett. A másik évben meg a másik Horsetzky gyerek keresztelkedett ki. A következő új esztendőkor aztán imigy kérdezősködtek a kanizsai zsidók:

– Hát az idén melyik Horsetzky gyerek lesz keresztény?

Horsetzky legnevezetesebb cselekedete mégis az volt, mikor megmentette a hitközség kincsét.

A kanizsai hitközség tudniillik elhatározta, hogy ezüst kancsóit és aranyozott ezüst bilikomait felajánlja a hazának, mikor megjelent 1848-ban Szemere Bertalan belügyminiszter fölhívása a magyar papírpénz érc-alapjára való adakozásra.

A hitközség Horsetzky doktort bízta meg a kincs Pestre szállításával. – Horsetzky tehát elindult a Hahót-Sümege palota felé vezető posta úton. Harmadik napra szerencsésen meg is érkezett Pestre és jelentkezett az ezüst átadása végett a pénzügyminisztériumban. Ott meg se nézték az ajándékot, hanem utasították, hogy vigye le a pincébe. A doktor lemegy a pincébe és roppant meglepetésére azt látja, hogy az óriási pincében minden felügyelet nélkül van garmadába hordva az ország által eddig ajándékozott kincs: arany, ezüst gombok, nyakláncok, antik ékszerek, gyertyatartók, gyűrűk, serlegek, karkötők, képeretek. Szóval a magyar pénz ércalapja. A doktor megrémül, hogy mit csináljon, mert így nem bocsáthatja prédára a kezére bízott kincset! Némi tanakodás után megfordult és hazakocsizott. „Megmentette” a kincset, mert Windischgrätz nem vitette el az elrablott érc-alappal. Máig is megvannak az ezüst edények a hitközség bir-

tokában. A művészebb kancsókat 1909. évben lefotografálta Tandor Ottó műegyetemi tanár.

A főmérnök a kávéházban Bród fiskálisnak szokott kibicelni, és jóízű mondásaival állandó derűtségben tartotta a kártyaasztal mellett levőket. Ugyancsak a közelben szokott kibicelni az adóellenőr, kire valahányszor ránézett a főmérnök, mindannyiszor azt morogta:

– Ki nem állhatom az adószedőket! Bárcsak mindannyit fölakasztanák!

A magyar ember szája íze szerinti olyan kívánság ez, hogy mindenki nevetett rajta. Nekem pedig eszembe juttatta a Bécsi Képes Krónikát, melyben meg van írva, hogy a lázadó magyarok szintén azt követelték András királytól (és később Bélától is), amit a főmérnök kívánt:

– Akasztassanak föl az adószedők.

A főmérnököt 1911. augusztus 13-án temették. A világosi fegyverletétel évfordulóján. A másvilágra menés idejét az öreg honvéd ugyancsak eltalálta!